

מערך שיעור כיתה א' תעודת זהות לפורים

שיעור 1 - תעודת זהות פורים ומנהגי החג

- מועד: י"ד אדר (י"ד-ט"ו בערים עם חומה).
- סיבת החג/ אירוע: הצלת היהודים בידי אסתר ומרדכי בממלכת אחשוורוש מכוונת המן להשמדם.
- דמויות: אסתר המלכה, מרדכי היהודי, המלך אחשוורוש, המן הרשע.
- מצוות החג: מקרא מגילה, משתה – סעודה, משלוח מנות איש לרעהו, מתנות לאביונים.
- מנהגים: להתחפש, תהלוכת תחפושות – עדלאידע, להרעיש ברעשנים בעת הזכרת שם המן, הכנת ואכילת אזני המן, פורים-שפיל (הצגה קומית).

(כא) לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה:
(כב) פִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאִיבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים:

פירושי מילים: לקיים עליהם - לקיים את המנהג, יגון - עצב, אבל - עצב על מוות/ פגיעה, אביונים - עניים.

שמחת פורים

מצוות השמחה היא המכנה המשותף לכל מצוות פורים. השמחה היא המוטיב הבולט ביותר בפרקים האחרונים של המגילה (ח'-ט'). כל אחת ממצוות חג הפורים נועדה ליצור ולטפח את השמחה בדרך משלה.

מצוות פורים: מקרא מגילה, משתה ושמחה (סעודה), משלוח מנות איש לרעהו, מתנות לאביונים.

סדר המצוות

סדר המצוות כתוב בפסוק הבא: "פִּימִים, אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאִיבֵיהֶם, וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה, וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב; לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה, וּמְשֻׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וּמִתְּנוּת לְאֲבִיוֹנִים." (אסתר ט פסוק כב). הפעילות בחג מתחילה בבית – "משתה ושמחה", ממשיכה אל החברים - "ומשלוח מנות איש לרעהו", שהם מקורביו של מקיים המצווה, ולבסוף מופנית לאביונים – "ומתנות לאביונים" שהם מחוץ לביתו או לחוגו של בעל השמחה. כך תגיע השמחה כמעט אל כל האנשים ותהיה שלמה ככל האפשר.

1. מקרא מגילה

המצווה החשובה ביותר בפורים היא מצוות הקריאה במגילה, והכל חייבים לשמוע את קריאת המגילה, גברים ונשים. את המגילה קוראים פעמיים: בליל פורים ולמחרת ביום. חוזרים על קריאת המגילה ביום, מפני שבכל

פעם שמוזכר במגילה קיום החג לדורות מדובר בימים: "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור" (אסתר ט', פסוק כח). בפורים אין אומרים הלל, מפני שקריאת המגילה נחשבת כהלל.

2. משתה ושמחה (סעודה)

מטרת הסעודה והמשתה לגרום עונג לגוף, מצווה שאינה נמצאת בחגים אחרים. אחד הפרושים שניתן לכך הוא: גזרות המן באו להשמיד את העם השמדת גוף (להבדיל מחג החנוכה, שם באו הגזרות להשמיד את העם השמדת רוח). כדי לבטל את רוע הגזרה היהודים צמו ועינו את נפשם. "ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יוצע לרבים". (אסתר ד', ג'). כשניצלו היהודים חגגו את המאורע דווקא בסעודה ובמשתה, שהם ההפך מצום ועינוי הנפש.

3. משלוח מנות

מטרת המצווה לטפח הדדיות בשמחה: מקבל המשלוח שמח במנתו ובעובדה שזכרו אותו, והשולח שמח שהוא גורם שמחה לחברו. בעניין משלוח המנות חשוב לעמוד על הנקודות הבאות:

- כשמדובר במשלוח מנות, הכוונה למשלוח שתי מנות לאיש אחד. הרמב"ם פוסק: בכל מקום שהתורה מדברת ברבים ואינה מציינת מספר, הכוונה לפחות לשניים. במקרה שלנו "מנות" – לפחות שתיים. מהביטוי "איש לרעהו" לומדים כי כדי לצאת ידי חובת משלוח מנות, חייב אדם לשלוח לפחות שתי מנות לאיש אחד.
- המנות צריכות להיות מתוקנות לאכילה. ע"פ פסיקתו של הרמב"ם משתמע שהאדם חייב לשלוח רעהו מנות מתוקנות לסעודה, אשר אין צורך בהתקנתן (כלומר שלא ישלח חומר גלם כמו קמח, סוכר ותבלינים).
- אדם שאין ידו משגת להכין משלוח מנות, יכול להסתפק בהחלפת מנות עם חברו. מסיפורים נוספים בגמרא ניתן ללמוד כי במשלוח המנות שולחים מאכלים משובחים שאינם עולים על השולחן בימי החול. ייתכן שהרמב"ם הבין כי לא כל אחד משגת ידו לערוך סעודת פורים נאה ולשלוח משלוח מנות, ומשום כך נכרכו שתי המצוות יחדיו והחליפו את סעודותיהם.
- מצוות משלוח המנות חלה על כל אדם מישראל, ואפילו הוא עני. המצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, מחייבות כל אדם מישראל, איש ואישה, ואפילו אם הם עצמם עניים ומקבלי צדקה.

4. מתנות לאביונים

מטרת המצווה היא שהשמחה תקיף את כל שדרות העם – גם את אלו שהיו עלולים להיות מנועים ממנה בגלל מצבם הכלכלי.

(מתוך: 'שמחת פורים', מדריך למורה, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים)

שיעור 2 – שיר, סיפור ויצירה לפורים

שיר המסכות

מילים: לוי קיפניס

לחן: נחום נרדי

קִרְנִים לִי קִרְנֵי הַתִּישׁ

שְׁנִים לִי שְׁנֵי הַלִּישׁ

הִישׁ צוּהֶלֶת וּשְׂמֻחָה...

מִלְפָּנַי צְמָה עִם סָרֵט

מֵאֲחֹרַי זָנַב תְּפָאֶרֶת

הִישׁ צוּהֶלֶת וּשְׂמֻחָה...

זָקֵן אֶרֶךְ לִי עַד בְּרַפְּיָם

שָׁפֵם אֶרֶךְ לִי אִמְתָּיִם

הִישׁ צוּהֶלֶת וּשְׂמֻחָה

כְּמוֹנֵי מַסְכָּה חָה חָה?

הִישׁ צוּהֶלֶת וּשְׂמֻחָה

כְּמוֹנֵי מַסְכָּה?

פירושי מילים

אמתיים – אורך שתי אמות

צוהלת – שמחה מתלהבת

ליש – אריה

תפארת – יופי

משימה – ציירו אחת או יותר מהמסכות המתוארות בשיר.

סיפור מגילת אסתר (עיבוד)

בלילה נדדה שנתו של המלך אחשוורוש. ולא יכול היה להרדם. שכב במיטה וקרא בספר הזיכרונות, על כך שמרדכי הציל אותו פעם ממות. מרדכי היהודי סיפר אז למלך ששני שומרים תכננו להרוג אותו. המלך אחשוורוש ציווה לתלות אותם על עץ וכתב את הדבר בספר הזכרונות.

חשב המלך: "איך אוכל לגמול למרדכי על מעשהו הטוב?" שאל המלך את המן: "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו?" חשב המן בליבו: "בוודאי המלך מתכוון אלי".

אמר המן: "ילבישו את האיש בבגדי מלכות, ירכיבו אותו על סוס בעיר ויקראו בקול גדול: 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו'". אמר המלך אחשוורוש: "קח את מרדכי היהודי ועשה לו כל מה שאמרת".

המן עשה כמצוות המלך. "וחמת המלך שכחה". אסתר המלכה עשתה משתה. היא הזמינה את המלך אחשוורוש ואת המן. אמר המלך לאסתר: "אסתר הגידי לי מה לך? מה את מבקשת ואתן לך עד חצי המלכות".

אמרה אסתר: "איש רע רוצה להרוג אותי ואת עמי". שאל המלך: "מי זה? מי האיש?" אמרה אסתר: "המן הרע הזה".

כעס המלך על המן וציווה לתלות אותו על העץ שהכין למרדכי. המלך שלח שליחים בכל הארץ וציווה לא להרוג את היהודים.

ומרדכי יצא מלפני המלך, בלבוש מלכות תכלת וחור, ועטרת זהב גדולה, ותכריך בוץ וארגמן; והעיר שושן צהלה ושמחה. ליהודים היתה אורה ושמחה, וששון ויקר.

מאז בכל שנה חוגגים היהודים ב"ד באדר את חג הפורים. הם אוכלים ושותים ושולחים משלוח מנות.

לפני הרבה שנים גר בעיר שושן מלך ושמו אחשוורוש.

פעם עשה המלך משתה. ציווה המלך להביא את ושתי אשתו. הוא רצה שכל האורחים יראו כמה יפה היא. שלח את עבדיו להביא אותה אבל ושתי אמרה: "גם אם המלך אחשוורוש ציווה לא אסכים לבוא למסיבה".

כעס המלך אחשוורוש על ושתי וגרש אותה. רצה המלך מלכה חדשה. הלכו שליחי המלך בכל הארץ, חיפשו וקראו: "אדוננו המלך מחפש אשה אשר כתר מלכות ישים על ראשה".

בשושן גר יהודי ושמו מרדכי, הדוד של אסתר. אסתר היתה יפת תואר, טובת מראה וגרה בביתו של מרדכי. השליחים של אחשוורוש הביאו הרבה נערות לארמון המלך וגם אסתר. המלך אחשוורוש אהב את אסתר מכל הנשים. ושם כתר מלכות על ראשה ומליכה תחת ושתי. אסתר לא סיפרה שהיא יהודיה.

ביגתן ותרש רצו להרוג את המלך. הדבר נודע למרדכי והוא סיפר למלך.

למלך אחשוורוש היה שר ושמו המן. המן היה איש רע מאד. המן ציווה על כל האנשים להשתחוות לו. מרדכי היהודי לא רצה לכרוע ברך לפני המן. כעס המן הרשע ורצה להרוג את מרדכי ואת כל היהודים. הלך המן אל המלך אחשוורוש ואמר לו: " היהודים אינם מקיימים את מצוות המלך, צריך להשמיד את כולם". המלך אחשוורוש הסכים. המן הפיל פור – הוא הגורל. ביום י"ג בחודש אדר צריך להרוג ולאבד את כל היהודים.

מרדכי היהודי שמע שהמן רוצה להרוג את היהודים. לבש שק והלך אל אסתר המלכה וסיפר לה. המלכה אסתר היתה עצובה מאד. היא בכתה וצמה שלושה ימים.

הצעות לפעילויות יצירה בעקבות המגילה

הכנת רעשנים, ציור סיפור המגילה בתמונות והדבקה למגילה, המחזת קטעים מהמגילה, יצירת וקישוט מסכות.

